

KAR KOKUSU

1998

Ahmet Ümit 1960-

KİŞİLER

Leonid Ailesi iki kuşaktır komünisttir. Uluslararası Leninizm Enstitüsü'nde Türk kolektifine ders vermektedir. Asıl mesleği öğretmenlik değildir. Uzun yıllar Dışişleri'nin memuru olarak Birleşmiş Milletler de çalışmış, son beş yılını İstanbul Konsolosluğu'nda geçirmiş sonra da partinin isteği üzerine Enstitü'de Türk komünistlerine öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Uzun yıllar alkol tedavisi görmüştür. Türkçeyi çok iyi konuşmaktadır. Öğretmenlik yapmayı çok sevmiş ve Türk öğrencilerini de çok benimsemiştir. Eşi uçak kazasında ölmüştür ve nükleer fizik mühendisi olan Aleksandra isimli bir kızı vardır. Kızı Kiev'de çalışmaktadır.

Viktor Viktor, KGB'de çalışan bir istihbaratçıdır. KGB'nin eski bir çalışanı olarak değişim rüzgârları esen bir dönemde kendisinin durumunun ne olacağı konusunda endişelidir. Fakat bu duruma soğukkanlı şekilde yaklaşır. Karısı 5 ay önce Jimnastik öğretmeni ile kaçıp gitmiştir.

Nikolay Nikolay, KGB'de çalışan genç bir istihbaratçıdır. Türk kolektifine sızan ajan görevinde Viktor'a bağlı çalışmaktadır. KGB içinde yükselmek ve sıvılmak istemektedir.

Cemil Cemil, 25 yaşındadır. Gençliğinde Üniversitelerin parti örgütlerinden sorumlu bir TKP üyesidir. Polise hiç yakalanmamıştır, poliste adı bile geçmemiştir. Bu durumla övünmektedir. Gizlenmek konusunda çok dikkatli ve iyidir. Cemil ile Mehmet'in sorumluluğunda olan Kerem'in biriminde tutuklanmalar olunca bir süre ülkeden, örgütten uzak kalmaları için eğitim için Moskova'ya yollanmışlardır. Eşi ve çocuğu ülkesinde kalmıştır. Eğitim için geldiği Leninizm Enstitüsü'nde Aliki isimli Yunanistanlı ve evli bir kadına aşık olmuştur.

Yıldırım Yıldırım, MİT'de görevli binbaşısıdır. Evlidir ve bir oğlu vardır. MİT içinde kendisine karşı askerlerin oluşturduğu bir gurup olduğunu düşünüp, ona verilen son görevi tedbiri olmaya çalışarak yerine getirmeye çalışmaktadır.

Asaf TKP'de merkez komite üyesidir. Kolektifin içinde yer almamaktadır. Rusya'da 2 yıldır tek başına yaşıyor. 40 küsur yaşından sonra partisinin bir sözüyle ailesini bırakıp eğitime gelmiştir. Önemli günlerde Almanya'da karısının, çocuklarının yanına gitmektedir. Parti yönetimindeki değişimden sonra bir nevi sürgün gibi Rusya'ya gönderilmiştir. Tartışmak yerine emre uymayı yeğleyen bir yöneticidir.

Kerem Kerem, TKP üyesidir ve parti içinde dağıtımcılar alanında görev almaktadır. Bir baskında eşi tutuklanmış, oğlu kimsesiz çocuklar yurduna geçici olarak verilmiştir. Fakat bünyesi zaten zayıf olan ve hastalık ile mücadele eden çocuğu zatürree olup yeterli bakımı zamanında alamayınca ölmüştür. Eşi ile de ayrılmışlardır. Olaylardan sonra kendini toparlayamamıştır. Türk kolektifindeki yoldaşları onu dengesiz ve paranoyak olarak görmektedir.

ÖYKÜ

Şifreli mesaj Sovyetler İstihbaratı MİT'de görevli Yıldırım'ın Moskova'da gizlediği bir şeyler olabileceğini düşünerek onu takibe almıştır. Sonunda bir oyuncakçının tuvaletinin oynayan fayansına şifreli bir mesaj koyduğunu tespit etmişlerdir. 25 yaşında Uluslararası Leninizm Enstitüsü'nde eğitim alan Türk komünist öğrencilerinden birinin Yıldırım'ın ajanı olduğundan şüphelenmektedirler ve Viktor ve Nikolay Enstitü'nün kapısında görevli olarak beklemektedirler. Ülkelerinde yasadışı çalışmak zorunda bırakılan partilerin üyeleri CIA, MOSSAD gibi istihbarat örgütlerinin takibinden uzak olsun diye bu sitede konuk edilmektedir.

Mehmet'in öldürülmesi Viktor ve Nikolay'ın enstitünün kapısında beklediği akşam Mehmet, Asaf ile konuşmak için onun odasının bulunduğu binaya gitmektedir. Hava çok soğuk ve karlıdır. Mehmet'in bir sorunu vardır ama bunu bir tek Asaf ile konuşabileceğini düşünmektedir. Binaya yaklaştığında birisi tarafından arkasından sert bir darbe alır. O sırada Asaf ile aynı bina da olan öğrenmeni Leonid'in camın önünde bir şey okuduğunu görebiliyordu ama Leonid ona dönüp bakmadığı ve dışarıyı incelemeyi için onu fark edemiyordu. Bir an öleceğini düşünse de pes etmez. Kimildayamadığını

anladığında Leonid'in ismini tekrarlamaya başlar. Önceleri çok cızlı sonrasında daha gür bir fısıltı şeklinde çıkar sesi. Ona sesini duyurabileceğine inanır. Leonid o sırada kızının ona göndermiş olduğu mektubu okumaktadır. 50 yaşındaki evli profesörden hamile kalmıştır ve çocuğu doğurmak istemektedir. Onaylamadığı bu aşktan bir de çocuk sahibi olacağını düşündükçe endişelenir Leonid. Elinde mektubu okumayı bitirince camdan dışarı bakarken karaltı görür. Sızıp kalmış öğlecilerden biri zanneder ve dışarı çıktığında öğrencisi Mehmet olduğunu anlar. Sirtına buz kırmak için kullanılan demir çubuklarından biri saplanmıştı. Kısa süre sonra Mehmet'in öldüğünü anlar ve gerekli yerlere haber vermek için gider.

Cinayetin ilk saatleri Asaf, Mehmet'in öldürüldüğünü öğrendiğinde çok şaşırır. Polisin içlerine birini soktuğunu ve cinayeti onun işlediğini düşünür. Leonid ise karşı tezlere sahiptir. Asaf'ın da kafası karışır. Milislerin yanına giderler. Viktor ve Nikolay Cesedin bulunduğu yerde inceleme yapıyorlardı. Asaf'a Türk kolektifi dışındaki diğer ülkelerin öğrencilerine bu cinayetten bahsetmemelerini tembihler. Mehmet'in acilen ülkeye döndüğü yalanını söylemelerini, öğrencilere de cinayet saatinde ve akşamında ne yaptıklarına dair rapor yazmalarını sabah hepsini toplayacaklarını iletmelerini ister. Asaf bu kişilerin sıradan milisler olmadığını anlar. Leonid ile birlikte açıklama için Türk öğrencilerin yanına gider. O sırada Viktor ve Nikolay'da bölgede bir kalem ve jambon bulurlar. Katilin kim olduğuna dair ipucu olabileceğini düşünürler.

Gözcünün TKP içine sızdırılması MİT, TKP içine gözcü isimli birini sızdırmıştır. Uzun vadede üst pozisyonlara gelip, TKP'nin yöneticileri arasına yükselecek, gerçek kimlikleri sır gibi saklanan TKP partisinin yöneticilerini yakalamak, ortaya çıkarmak için gerekenleri yapabilecekti. Fakat 12 Eylül darbesi ile yönetime geçen askerler kısa vadeli planlar için gözcüyü kullanmak istemektedirler. 5 yıldır TKP'nin tutuklanan binlerce yandaşı vardı ama buna rağmen örgüt varlığını devam ettiriyor, halkı askeri yönetime direnmeye teşvik etmeye çalışıyorlardı. Çok etkili olmasalar da askeriye bundan rahatsızdı ve partinin çökmesini istiyorlardı. 60 küsur yıllık partinin çalışmaları kontrol altına alınıp, yöneticiler açığa çıkacaktı. Bu sebeple MİT devreye sokularak gözcü isimli ajanın partiye ağır darbe vurma, örgütlerini çökertme amaçlı operasyon için çalışmaya başlamasını istemektedirler. Deneyimli MİTçiler buna karşı çıkıyor, uzun vadeli hedeflerin daha önemli olduğunu söylüyorlardı ama sözleri pek önemsenmiyordu. Yıldırım Türk İstihbarat'ında yöneticidir ve bu işle görevlendirilmişti. Gözcü ile iletişime geçiyor, şifreli mesajlar gönderip, kısa görüşmeler yapıyordu. Fakat bu görevin ona verilmesi altında başka sebepler olduğunu düşünmektedir. MİT içinde reform yapmak istemektedir ve teşkilatta güçlü olan askerler bunun farkındadır. Başına bir şey gelecek olsa buna çok sevineceklerini bilmektedir. Bu sebeple verilen bu görevde fazlasıyla temkinli olmaya çalışmaktadır.

Türk kolektifi toplanır Asaf, Leonid ve parti sekreteri Hikmet Türk kolektifindekileri toplarlar ve toplantı yaparlar. Mehmet'in öldürüldüğünü, fakat bunu diğer ülke vatandaşı yoldaşlara söylemeyeceklerini, aniden ülke dışına göreve gittiğini söyleyip merkezden gelecek haberi bekleyeceklerini söylerler. Bu sırada Durmuş ortalarda yoktur. Herkes farklı duyguları bir arada yaşar. Bir yandan Mehmet için üzülürken, bir yandan başka birinin daha öldürülebileceği korkusu içinde olurlar. Milislerin akşam kimin ne yaptığı ve yanında kimler olduğuna dair istediği rapor da onları tedirgin eder. Bu sırada milisler tamirci kılığında gizlice Mehmet'in odasını ararlar. O sırada Durmuş gelir. Olga ile gizli bir aşk ilişkisi vardır ve ikisi de evlidir. İlk anlarda gizlemeye çalışsa da olayın ciddiyeti ile her şeyi anlatır. Onun yanından geldiğini söyler ama kocasının öğrenmesinden endişelidir.

Raporlar değerlendirilir Soruşturmayı Viktor ve Nikolay yürütecektir. Onların sorumlusu ise İstihbarat biriminde üst düzey yönetici olan Andrey'dir. Leonid soruşturma için çevirmen olarak ondan yardım isteyeceklerini biliyordur. Fakat daha etkin olarak yer alarak öğrencilerine yardım etmek istiyordu. Eski arkadaşı Andrey'e talebini iletir ve Andrey olumlu karşılır. Viktor, Leonid'e bir ajandan şüphelendiklerini ve şifreli bir mesaj ele geçirdiklerini, şifreyi çözmeye çalıştıklarını anlatır. Asaf ise merkez komitesi ile iletişime geçip soruşturmayı yönetmek istediğini söylemiştir. Merkez komitesinden haber gelir, Asaf soruşturma için görevlendirilmiştir. Sorgulamalara o da girecektir. Bu sırada yazılan raporlar toplanır, Leonid tarafından çevrilir ve değerlendirmeye başlarlar. Hikmet, Turgut ve Can yemekten sonra birliktedirler. Nejat, odasında kitap okumakta olduğunu ve bir süre Can'ın odasına uğrayıp sigara aldığını ve onunla sohbet ettiğini söyler. Durmuş'un Olga'nın yanında olduğu da doğrulanmıştır. Kerem ise hastadır. Geriye Beşir, Şerif ve Cemil kalmıştır. İlk olarak sorguya Beşir alınır.

Beşir'in sorgusu Beşir tek başına bilardo oynadığını ve salondan en son onun ayrıldığını söyler. Kaldıkları binaya giderken Cemil ile kapıda karşılaştıklarını, onlardan hemen önce binaya birinin girdiğini ama gölgesi dışında kimseyi göremediğini söyler. O kişinin katil olduğunu düşünürler ama kim olduğuna dair ipucu yoktur. Bu sırada Viktor ve Nikolay şifreli mesajın bulunduğu oyuncakçı ile bilgi

almaya çalışır. Beşir tüm öğrencilerin yakınlarından birine oyuncak almak için oraya birkaç kez gitmiş olduğunu belirtir. Cinayet mahallinde bulunan kalemin ise Asaf'ın olduğu ortaya çıkar. Asaf kaleminin bir süredir kayıp olduğunu belirtir ve ondan şüphelendikleri için kızar. Cinayet saatinde odasında kitap okuduğunu söyleyen Asaf, tanık gösteremediğinden artık sorguya giremeyeceğini söylerler. Asaf öfkelenir, karşı çıkar ve üstleri ile konuşacağını söyleyerek odayı terk eder.

Şerif'in sorgusu Bir sonraki sorgu Şerif ile yapılır. Şerif, sorguda akşam neler yaptığını anlatırken Nikolay'ın daha önce arkadaşlarından hiçbirini yabancı biriyle konuşurken gördün mü sorusuna olumlu yanıt vermiştir. Kolektiften arkadaşlarıyla Bolşoy Bale'sine gittiklerinde Mehmet'in kendini kötü hissedip bir ara çıktığını, onu merak edip yanına gittiğinde dışarıda bir yabancıyla konuşurken gördüğünü söyler. Mehmet, gösteriye ara verilmeden izleyicileri rahatlatmamak için salona girmemesi gerektiğini söyleyen bir görevli olduğunu söylemiştir. Bu sırada Kerem'in sürekli onu sıkıştırıp durduğunu, Cemil'den önce sorguya alınması için görevlilere gerekeni söylemesi için ısrar ettiğini belirtir. Kerem hep böyle tuhaf olduğu için ciddiye almamıştır ama yine de belirtmek ister. Kerem, Cemil'den şüphelenmekte ve Cemil ile ilgili sürekli Şerif'e olumsuz şeyler anlatmaktadır.

Kerem'in intiharı Sorguya ara verip onları çağıran Andrey'in yanına giden Viktor ve Nikolay, Asaf ile ilgili uyarı alırlar. Asaf sorgulara tekrar katılabilecektir ama onu dikkatli gözlemlemeleri de gerekmektedir. Şerif, Beşir ve Kerem'in dairesine gider. Kerem hasta olduğu için onu ihmal edip iyice yalnız bırakmak istemez. Beşir ile ikisi aynı dairede ama odalarında yalnız kalıyorlardır. Beşir'in meşhur horlama sesini duyar. İçeriye girdiğinde terliğinde yapış yapış bir şey hisseder. Kerem'i ölmüş olarak bulur. İnceleme yapılırken Kerem'in daktiloda yazdığı bir mektubu bırakarak intihar ettiği anlaşılır. Bileğini kesmiş ve kan kaybından ölmüştür. Mektup da Mehmet'in polis olduğunu, Mehmet'i öldürdüğünü yazmıştır. Bunu kanıtlaması zor olacağından ve kimse ona inanmayacağından başka çaresi kalmamıştır ve intihar etmiştir. Viktor ve Nikolay bu duruma kuşku ile yaklaşır ama Asaf'a söylemez. Soruşturmanın kapandığını ve olayın çözüldüğünü söylerler. Fakat Kerem'in ölümünün biri tarafından bu şekilde gösterilebileceğini düşünmektedirler. Türk kolektifindekilere Kerem'in paranoyaklaşıp Mehmet'i öldürdüğünü ve sonra intihar ettiğini söyleyeceklerdir. Aynı Mehmet'in ölümündeki gibi bu durumdan başka gruptakilere bahsetmeyeceklerdir.

Cemil ile ilgili şüpheler Kerem'in Cemil ile ilgili şüphelerinin olması ve Cemil'in odasında şifrenin yazıldığı anlaşıldığı Manifesto isimli kitap bulunduğu Cemil ile ilgili şüpheler artar. Her öğrencide bu kitaptan vardır ama Cemil'in odasında bulunan kitapta şifreli kelimelerin altı belirsiz şekilde işaretlenmiş gibidir. Yine de kesin bir kanıt yoktur. Leonid'in Cemil'i koruma eğiliminde olmasından dolayı Viktor ve Nikolay bir plan yapar. Önce Cemil'e zaman tanıyacaklardır. Olay kapanmış gibi yapıp, herkes gözlemlenecektir. Ajan, oyuncakçı dükkânının tuvaletinden şifreli mesajı almaya giderse tespit edilecektir. Eğer gitmezse Cemil mesajdaki yer ve saatte kendisinin merkez komitesinden biri ile görüşmesi gerektiği söylenerek gönderilecek ve Yıldırım yanına gelip onunla konuşursa ikisi de tutuklanacaktır.

Cemil'in sorgusu Asaf, Kerem'in ölümü ve Mehmet'i öldürmesi ile ilgili durumu anlatır. Herkes inanır. Fakat aralarında görüş ayrılığı yaşanır. Bir grup hasta ve paranoyak olsa bile yoldaş dedikleri birini öldürdüğü için Kerem'in partiden uzaklaştırılması ve adının anılmaması gerektiğini söyler. Diğer grup Kerem'in akıl sağlığı yerinde olmadığı için ona haksızlık yapmamak gerektiğini savunmaktadır. En sonunda bu durumu parti komitesine rapor edip onun kararını beklemeye karar verirler. Bu sırada yine tamirat ekibi olarak milisler bütün odaları aranmaktadır. Buluşma gününe bir gün kala mesaj hala oyuncakçıdan alınmamıştır. İzlenen Cemil ilse şüpheli bir şey yapmamıştır. Sonunda diğer seçeneği uygularlar. Cemil'e üst taraftan birinin onunla gizli bir şekilde görüşmek istediğini söyleyip, şifreli mesajdaki buluşma yerine onu yönlendirirler. Yıldırım ve Cemil'i konuşurken yakalayıp tutuklamak isterler. Alışveriş merkezinde Yıldırım metrodan inip Cemil'e doğru gelirken yanından geçip gider. Cemil bir an ona gülümsemiştir ama başka da bir tepki vermemiştir. Yıldırım, Cemil ile konuşmadığı için onu suçlayamazlar, ayrıca dokunulmazlığı da vardır ama Cemil'i o an tutuklarlar. Sorgu odasında Asaf, Viktor, Nikolay ve Leonid birlikte. Cemil suçlamaları kabul etmez. Odasında buldukları kitabın onun olmadığını, Nejat ve kendisinin Manifesto kitabını ortak kullandıklarını ve kitap sürekli kaybolduğu için 11. sayfasını sigara ile yakıp işaret bıraktıklarını söyler. Yıldırım'ı görünce gülümsemesini ise onunla görüşmeye gelen üst düzey yöneticilerden biri olduğunu düşündüğünden ilk anda gülümsediği ama yanından geçip gidince o kişi olmadığını düşündüğü şeklinde açıklar. Son olarak da Kerem, Mehmet ve onun geçmişlerinden bahseder. Türk kolektifinde birbirini eskiden tanıyan sadece bu üç kişidir. Zaten kimse kimsenin gerçek kimliğini bilmemektedir ve bunu açıklamak da yasaktır.

Mehmet, Kerem ve Cemil'in geçmişi Mehmet ve Cemil üniversitelerde parti örgütlerinden sorumludur. Kerem'de geçici olarak onlara bağlıdır. Dağıtım biriminde görevlidir. Daha sonra o da Mehmet ve Cemil gibi bir üst konuma gelecektir. Mehmet o dönem deşifre olmamak için gizlenmesi gerekince Kerem'in evine yerleştirilmiştir. Fakat Kerem bir süre sonra karısını Mehmet'den kıskanır ve sorun çıkarmaya başlar. Mehmet başka eve yerleştirilir ama o sırada Kerem'in birimi baskın yer ve herkes tutuklanır. Kerem evde olmadığı için karısı tutuklanır ve hasta oğlu geçici olarak kimsesiz çocuklar yurduna verilir. Kerem tutuklanmamıştır ve gizlenmesi için Mehmet'in bulunduğu eve yerleştirilir. Fakat karısının işkence göreceğini bilmesi ve çocuğunun bakım ihtiyacı onu ruhsal olarak çökertir. Cemil'e Mehmet'in polis olduğunu bildiği biri ile arabada konuşurken gördüğünü, onu uyardığını ama kabul etmediğini söyler. Mehmet o kişiyle konuşan kişinin kendisi olmadığını, Kerem'in yanlış olduğunu söylemiştir. Cemil elinde kanıt olmadığı için Kerem'in paranoyaklaştığını düşünmektedir. Durumu üstlere iletip değerlendireceklerini söyleyip Kerem'i sakinleştirir ve onu başka eve yerleştirir. Fakat sicili temiz olan Mehmet ile ilgili bir şey yapılmaz. Bu sebeple Kerem, Mehmet ve Cemil'den hoşlanmamaktadır. Bir süre sonra da üçünü aynı yerde eğitime göndermişlerdir.

Leonid'in yardımı Cemil'in anlattıkları Viktor ve Nikolay'a doğru gelmez. Söylediklerini kanıtlayacak kişiler ise ölmüştür. Gerçekleri anlatması için onu sıkıştırırlar. Leonid ortada herhangi bir delil olmamasına rağmen Cemil'e suçlu muamelesi yapılmasını sindiremez. Nikolay ve Viktor ile tartışırlar ve Cemil'e ona yardım edeceğini söyleyerek sorgu odasını terk eder. Leonid Cemil'e yardım için koşuturken kızının mesajını alır. Düşük yapmıştır ve ona ihtiyacı vardır. Kızını arar ve bir gün gecikmeyle yanına geleceğini söyler. Cemil'i bu şekilde bırakmak istemiyordur. Sonrasında dekanı bulur. Dekandan yardım ister ve ilgileceği sözünü alsa da ikna olmaz. Geçirtireceğini düşünür. Türk kolektifine gidip merkez komitesinden yardım isteyip Cemil için ortalığın hareketlenmesini sağlayacaktır. Gittiğinde Hikmet, Şerif ve Nejat'ın Cemil'i merak ettiği için Asaf'ın yanına giderken bulur. Onlara tüm olanları anlatır. Hikmet bu olaya bulaşmak istemez. Cemil'in suçlu olup olmadığını bilmediği için geri çekilir ve gider. Leonid, Nejat'dan Cemil ve kendisinin ortak kullandığı Manifesto kitabını bulup getirmesini ister. Bıraktıkları işaret önemlidir. Bu sırada Şerif ile Leonid ise Şerif'in tanıdığı TKP MK üyesi Baran yoldaşa ulaşmak için telefon etmeye giderler. Cemil'in suçlu olduğuna dair yeterince kanıt yokken ona bu şekilde kötü muamele yapmalarına engel olmanın tek yolunun bu olduğunu düşünürler.

Yeni tanık Telefonun olduğu odaya gittiklerinde üç sivil polisin yaşlı aşçı Aleksey'i aralarına alıp sıkıştırdıklarını görürler. Yaşlı aşçı mutfaktan erzak alıp giderken polisler görmüştür. Aleksey Müslümanların domuz jambonları yemediğini, bozulacağını, kendisinin aldığını söyler. Türk öğrencilerin kendisini ihbar etmesine de çok bozulduğunu anlatır. Leonid ne demek istediğini anlamaz. Aşçı ise kucağında erzaklarla giderken Türk öğrencilerden birinin hızla koşarken ona çarptığını söyleyip, Kerem'i tarif etmiştir. Cemil ve Beşir'in gölgesini gördüğü kişi Kerem'dir. Cinayet gecesi yerde bulunan Jambonun sırrı da çözülmüştür. Kerem raporunda cinayet gecesi hiç dışarı çıkmadığını söylemiştir ama aşçının tanıklığı ile dışarı çıktığı ve telaşlı biçimde binaya girdiğini kanıtlanmaktadır. Olayın geçtiği gecenin tarihi ve saati konusunda da bilgi aldıktan sonra Mehmet'i öldüren kişinin Kerem olduğu iyice netleşir.

Olayların çözülmesi Leonid, Nejat ve Şerif aşçıyı da yanlarına alarak Cemil'in sorgulandığı binaya giderler. Leonid öğrendiklerini Viktor, Nikolay ve Andrey'e anlatır. Bu sırada Cemil'in dövülmüş ve sakinleştirici verildiğinden yarı baygın halde olduğunu görür ve çok sinirlenir. Andrey özür dileyerek geçirtmeye çalışır. Aşçının verdiği bilgiler dinlenir. Nejat'ın getirdiği, 11. sayfası sigara yanığı kitap incelenir. Nejat, kitabı Mehmet'in odasında bulduğunu söyler. Fakat Viktor hala bunların tesadüf olabileceği ve kesin kanıtlar olmadığı konusunda ısrarcıdır. Leonid son bulgusunu da paylaşır. Türk kolektifinin Bolşoy Bale'sine gittiği gün gösteri izlerken Mehmet rahatsızlanıp çıktığında Şerif arkasından çıkınca onu biri ile konuşurken görmüştür. Gördüğü kişinin, Yıldırım olup olmadığı Yıldırım'ın fotoğraflarından tespit edilebilecektir. Şerif odaya çağırılır ve içinde Yıldırım'ın da olduğu 6 ayrı kişinin fotoğraflarını Şerif'e gösterirler. Bolşoy'daki adama benzeyen kişiyi tespit etmesini isterler. Şerif Yıldırım'ın fotoğrafını gösterir ve emin olduğunu söyler. Mehmet'in ajan olduğu tespit edilir. Leonid huzur içinde düşük yapan kızının yanına gitmek için trene biner. Çocukluğundaki kar kokusunu artık hissedebiliyordur. Andrey'de Türklerin verdiği bir davette Yıldırım'ın yanına gider. Mehmet'in öldüğünü ve oynadıkları oyunun farkında olduğunu belirterek Yıldırım'ı beklenmedik şekilde şaşırtır.

TEMALAR

Polisiye Yazar kitabında iki şüpheli ölüme yer vermiştir. Ölümlerin ardındaki gerçeklere öykünün ortasında yer verilse de okuyucu emin olamamakta, gerçekte ölümlerin sebebinin ve sorumlusunun kim olduğu gizemini öykü bitimine kadar koruyabilmiştir.

Komünist İdeoloji 1986 yılında geçen öyküde, karakterler üzerinden Türkiye Komünist Parti hareketi, Türkiye yönetiminin harekete karşı duruşu anlatılmaya çalışılmıştır. Aynı dönemde Sovyetler ve Türkiye Komünist hareketinin ilişkisi, TKP üyelerinin Moskova'ya eğitim için gitmesiyle öykülendirilmiştir.

KARAKTER ANALİZİ

Leonid (Anlayışlı)

Karakter Leonid esprili, içten, arkadaş gibi bir öğretmendir. Cemil'in suçluluğu kanıtlanmadığı ve kesin deliller olmadığı için elinden geldiğince ona destek olmuş ve yardımda bulunmuştur. Kızının ona ihtiyacı olduğunda hem öğrencisini yüzüstü bırakmamış hem de kızının yanına gidebilmiştir. Dürüst, kibar ve düşünceli bir kişilik sergilemektedir. Kızının evli ve ondan çok büyük biriyle aşk yaşaması ve ondan çocuk doğurmak istemesini onaylamayıp karşı çıksa da kızı ile ilişkisini bozmamakta ve ona karşı anlayışlı davranmaktadır. Olaylara ve kendisine karşı eleştirel yaklaşım durum değerlendirmesi yapan biridir.

Aktivite Leonid eskiden alkol bağımlısıdır fakat artık kurtulmuştur. Sık sık farklı iklim koşullarında yetişen bitki karışımlarından çay içmektedir. Uluslararası Leninizm Enstitüsünde Türk kolektifine öğretmenlik yapmaktadır. Uzun süredir yalnızdır. Günübirlik ilişkilerden sıkılmıştır. Eskiden ise çok çapkın biridir.

ÖRNEK ANILAR

Sorgulayıcı/Eleştirel Leonid kızının 50 yaşlarında, evli bir felsefe profesörüne aşık olup ilişki yaşamasına karşı çıkmıştır. Kızı da onu tutucu bir komünist olmakla suçlamıştır. Aradan geçen 2 haftadan sonra Leonid yumuşamıştır ve kendi kendine öz eleştiride bulunur. " Ben hoşgörüsüz biri miyim? diye sormuştu kendine. Olmamam gerekir ama galiba öyleyim. Yaşadıklarımız böyle yapıyor bizi. Ekin Devrimi'nin ilk yıllarında yaşanan özgürlük ortamını, Şubat Devrimi sırasında Sovyetlerde bulunan farklı partileri, yaşanan canlı tartışmaları düşündü. 'Belki de kendimizi muhalefetsizliğe mahkûm etmeseydik, o günleri koruyabilseydik her şey başka türlü olurdu.' Böyle düşünmesine karşın içi hiç rahat değildi."

Yardımsever/Düşünceli Leonid kızının düşük yaptığını öğrenir. Hastanededir ve babasına ihtiyacı vardır. Öğrendiği an hemen kızını arar ve durumunu sorar. En kısa sürede yanına geleceğini söylediği an Cemil'i hatırlar. "Sustu ne yapacağını bilemiyordu. Ona en çok ihtiyacı olduğu anda kızını yalnız mı bırakacaktır? Ama Kiev'e giderse Cemil ne olacaktı? Belki de haksız yere ölüme ya da uzun yıllar hapis yaşamına mahkûm edilecek genç bir adamı böyle bir durumda tek başına bırakıp gitmeyi kendine yediremiyordu. 'Beni korkutuyorsun, ne oldu baba?' diye sordu Aleksandra kaygıyla. 'Korkma benimle ilgili değil. Öğrencilerimin başında büyük bir bela var. Mutlaka yanına geleceğim. Ama bana biraz zaman ver. Çok değil, bir gün, yalnızca bir gün... Yarın, ilk trenle geliyorum.' diyerek kızını rahatlatmaya çalışır ve içi çok rahat etmese de elinden gelen bir şey yoktur.

Adaletli/Dürüst Leonid, Viktor ve Nikolay'ın Cemil'e zorbaca davranmasına daha fazla dayanamaz. Cemil'e böyle davranamayacakları konusunda onları uyarır. Nikolay'ın günlerdir yapay bir saygı ile yaklaştığı Leonid'e karşı gizlediği öfke ortaya çıkar. Orada sadece çevirmen olarak bulunduğunu hatırlatır. "Hayır, ben burada yalnızca çevirmen olarak değil, bir öğretmen, daha da önemlisi bu Türk'ün yoldaşı olarak bulunuyorum. 'Ölenleri de unutmayın. Sanırım onların da yoldaşıydınız' diye anımsattı Nikolay. ' Öyleyim. Bende adaletin yerine gelmesini istiyorum. Ama ortada tanık, kanıt yokken suçlu birine zorla yükleyerek değil.' diyerek onları uyarır."

Düşünceli/Kibar Cemil'in suçsuz olduğu anlaşılmıştır. Sakinleştiricinin etkisi geçince uyanmıştır. Leonid o sırada Cemil'den özür diler. Cemil ise neden özür dilediğini anlamaz. "Başına gelenler için" diye açıklamıştı. "Sana bunu yapanlar benim ülkemin insanları. Onların işbaşında bulunmasından ben sorumluyum." Hayır demişti Cemil, patlamış dudaklarıyla gülümsemeye çalışırken. "onlar senin olduğu kadar benim de insanlarım. Onların işbaşında olmasından senin kadar bende sorumluyum."

Asaf (Bencil)

Karakter Asaf, TKP'de merkez komite üyesidir ve son 2 yıldır ayakaltında dolaşmaması için Moskova'ya eğitime gönderilmiştir. Tekrar yönetimin gözüne girebilmek için çıkarlarını önemsemekt e ve riskli adımlar atmamaktadır. Kolektiften öğrenciler onun korkak olduğunu düşünmektedir. Kendini riske atmamak için bencilce davranışlar sergilemektedir. Türk kolektif öğrencileri tarafından pek sevilm ez ve samimi bulunmaz. İnisiyatif almayı sevmez ve merkezden gelen talimatları birebir uygul amayı tercih eder.

Aktivite Asaf 2 yıldır Moskova'dadır. Eşi ve çocukları Almanya'dadır. Özel günlerde uçakla yanlarına gidip onlarla vakit geçirir. Moskova'da ise merkezin ondan istediği şekilde davranır. Bir gün önemli bir konuma geleceğini ümit etmektedir.

ÖRNEK ANILAR

Garantici Öldürülen Mehmet'in cesedi başında inceleme yapan Viktor ve Nikolay, olayı Türk kolektifi dışında kimsenin bilmemesi ve Türk öğrencilerin cinayet saati ne yaptıklarına dair rapor hazırlamalarına dair Asaf'a istekte bulunurlar. Asaf ise memnuniyetle isteklerini yerine getireceğini söyleyerek birinin daha öldürülmesi durumuna nasıl yaklaştıklarını sorar. İsrarla bunun yanıtını almaya çalışınca 'O zaman arkadaşlarınıza yalnız kalmamalarını önerin' der Viktor ve Asaf'dan kurtulmaya çalışır. "Viktor, Asaf'ın ses tonundaki rahatlamayı sezmiş ama buna bir anlam verememişti. Oysa Leonid onun bu ruh halini çok iyi biliyordu. Yetkili kişileri arkasına almadan adım atarak, kendini riske etmek istememişti Asaf. Ama şimdi rahatça Doğu Berlin'i arayıp, parti merkezine haber verebilir, sonra da buradaki Türk yoldaşları toplantıya çağırabilirdi."

Bencil/ Korkak Leonid, Cemil'in suçsuz olduğunu kanıtlamak için bulduğu tanıkla sorgulamanın yapıldığı binaya gelir ama Cemil'in sorgulandığı odayı değiştirmişlerdir. Asaf'da dışarıdadır. O gidince yeni bir çevirmen getirdiklerini ve kendisini de odadan çıkarttıklarını söyler. Leonid karşı çıkmadın mı diye sorar ve onunla birlikte kalman gerekirdi diye söylenir. O sırada Nikolay odadan çıkar. Sırası geldikçe herkesi sorguya alacağını söyler. "Nikolay'ın gözü Asaf'a takılmıştı. 'Ne o migreniniz geçti galiba?' diye sordu alaycı tavırla. Leonid anlamamıştı, bakışlarını Asaf'a döndürerek sordu. 'Ne migreni?' Asaf yerine alaycılığını sürdüren Nikolay yanıtladı 'Sorgu biraz sertleşince yoldaş Asaf, migrenim tuttu diyerek odadan çıkmıştı da...' Asaf suçlu gibi gülümseyerek Leonid'e baktı, sonra duyulmayacak bir sesle 'Geçti, geçti' diye mırıldandı."

Nikolay (Sert)

Karakter Nikolay genç ve sert bir istihbaratçıdır. Yükselme tutkusu ile hırslı, çalışmalarına önem veren birisidir. Gerektiğinde profesyonelce yalan söylemektedir. Alaycı bir tarafı vardır. Konu ile ilgili hassasiyetleri önemsemeden kendisine komik gelen her şey ile alay edebilmektedir. Viktor onu zeki, sezgileri güçlü ama iş uzadıkça sabırsızlığı artan bir istihbaratçı olarak tanımlamaktadır. Konuşma şekli zaman zaman argo olabilmektedir.

Aktivite Nikolay, cinayet ile ilgili soruşturmayı yürütürken tüm günlerini işine ayırmaktadır. Yöneticilerle görüşme, sorgulamalar, gizli takip ve dinleme gibi operasyonlarda yer alıyor ve çalışma yoğunluğundan memnun olmasa da görevini aksatmıyordur. Votka içmeyi sever ve bu konuda sohbetler yapmaktan hoşlanır.

ÖRNEK ANILAR

Alaycı Nikolay ve Viktor Uluslararası Leninizm Enstitüsü'nün kapısının önünde konuşlanmışlardı. Türk İstihbaratında çalışan Yıldırım bir oyuncakçıya şifreli bir not bırakmıştı ve notu almaya gidecek kişinin Türk kolektifine sızan ajan olduğunu anlayacaklardı. Hala notun alınmamış olması Nikolay'ın aklını karıştırıyor ve başka seçenekler düşünmeye başlıyordu. Viktor ajanın belki fırsat bulamamış olabileceğini söyler. 65 yıl önce Türkiye Komünist Partisi'nin on beş yöneticisi Sovyetler Birliği'nden ülkelerine dönerken öldürülmüştür ve o günün yıldönümüdür. Sitede düzenlenen anma toplantısından dolayı ajanın çıkamamış olabileme ihtimali vardır. "Ne yani, adamımız düşmanlarının anısına saygısızlık olacak diye mi mesajı almaya gelmedi!" Onun bu alaycı tavırlarından nefret ediyordu Viktor. Ama soğukkanlılığını korumayı bildi.

Sezgileri Güçlü/Zeki Viktor, Nikolay'a bir yandan sinir oluyor bir yandan da onun başarılı bir istihbaratçı olduğunu düşünüyordu. "... zeki, sezgileri güçlü, parlak bir istihbaratçıydı Nikolay. Tıpkı bir av köpeği gibi işin kokusunu hemen alır, parçaları hızla birleştirip kısa sürede sonuca ulaşırdı. Ama pürüzler çıkıp da iş uzamaya başlayınca dikkati dağılır, sonuca gitmekte zorlanırdı. Türk Büyükelçiliği'nde kültür ateşe yardımcısı olarak çalışan, gerçekte MİT'in güvenilir elemanlarından olan

Yıldırım Kuru'nun buralarda bir iş çevirdiğinin kokusunu ilk alan da Nikolay olmuştu. Onun uyarısı ile Yıldırım'ı izlemişler, Kurkino'daki oyuncak mağazasının tuvaletine yerleştirdiği şifreli mesajı böyle tespit etmişlerdi. Bunu Nikolay'ın uyanıklığına, sezgilerindeki yanılmazlığına borçluydular.”

Cemil (Coşkulu)

Karakter Cemil'in dizginleyemediği bir heyecanı vardır. Çoğu zaman coşkusu sağduyusunu bastırır, olmadık çıkışla yapar, gereksiz tartışmalara neden olurdu. Güçlü bir egosu vardır. Teoriye yatkın zekası zaman zaman onu ukalalaştırmakta ve arkadaşlarının ona sinir olmasına neden olmaktadır. Dinamik biridir ve çok iyi bir parti sicili vardır. Gizlenme konusunda çok başarılıdır. İyi bir dosttur. Ülkesinde eşi ve çocuğu olmasına rağmen Moskova'da başka bir kadına aşık olmuş ve eşine karşı sadakatsiz davranmıştır.

Aktivite Çocuk denecek yaşta devrimci olmuş biridir Cemil. Önce yan anarşist örgüte katılmış, örgüt dağılıncı TKP'li gençlerin kurduğu demekte çalışmaya başlamıştır. Partinin gençlik örgütünün her düzeyinde görev almış, defalarca gözaltına alınmış ama hiç tutuklanmamıştır. Eşi ve oğlu Türkiye de'dir. Eğitime geldiği Moskova'da ise kendisi gibi evli olan Yunan Alike'ye aşık olmuştur. İngilizce, Rusça ya da Yunanca bilmiyordu ama öğrenebildiği kadarıyla Alike ile anlaşmaya çalışıyorlardı. birbirlerine sadece bakarak bile her şey anlatabiliyorlarmış gibi geliyordu onlara. Bir kez bile öpüşmemişlerdir, Cemil ilk başlarda ilişkinin başka bir boyuta geçmesini engellemiştir. Âdeta ergenlik dönemindeki ilk aşkla kıyaslanabilecek bir ilişkinin başında gibidirler. Fakat bir doğum günü parti gecesi artık dayanamazlar ve birlikte olurlar. Geç saatlere kadar Şerif ve Nejat ile çay içip sohbet etmeyi sevmektedir.

ÖRNEK ANILAR

Ukala/Coşkulu Felsefe dersinde ateşli bir tartışma başlar. Cemil kuramsal bir tartışma yaratır ve işi militan bir kuşkuculuğa varacak kadar götürür. Arkadaşlarına eski yöntemle düşünmeyi sürdürdüklerini, düşüncelerini yenilemeleri gerektiğini söylüyordu. Arkadaşları ise yanıldığını, Marx'ın düşünce tarzının da onlarla aynı olduğunu söylemiştir. Marx'da mı yanlış düşünüyor diye çıkmışlardır. "... Cemil'in geri çekilmeye hiç niyeti yoktu. Üstelik bütün kolektifin ona karşı olması alttan alta egosunu okşuyor, dershanede en çok onun sesi çıkıyordu. ' Marx ile seni aynı kategoride değerlendirmek benim için üzücü ama galiba öyle, Marx da yanlış düşünüyor. Yoksa komünizmi zorunluluk olarak görmezdi.' Marks'ın da yanlış düşündüğünü söyleyince tepkiler artmıştı.

Heyecanlı/Sadakatsiz Cemil ve Turgut, Turgut'un sevgilisi Eli'nin doğum gününe gideceklerdir. Cemil'in aşık olduğu kız Alike de gelecektir. İki erkenden hediye almak için hazırlanıp dışarı çıkarlar. "... Mehmet ile Kerem'i, günlerdir yaşadığı ağır gerilimi çoktan unutmuştu. Çok uzaklarda bıraktığı karısı ile çocuğu ise aklına bile gelmiyordu. Bugün yalnızca Alike vardı; bugün onun için her türlü günahı işleyebilir, her türlü alçaklığı yapabiliirdi. Bu soğuk, ışığı az ülkedeki günlerine tarifsiz bir heyecan katan, altı ay sonra da büyük olasılıkla bir daha hiç karşılaşmamak üzere ayrılacağı bir sevgiliye hiç değilse ömrünün bir günün vermiş, çok muydu?"

Kerem (İçe Kapanık)

Karakter Kerem geçmişte çocuğunu kaybetmesi ve eşinin akli dengesini yitirip onu terk etmesi sonucu zor günler geçirmiştir. İyice içine kapanmıştır. Herkesle sık sık kavga eder. Öfkeli halleri göze çarpmaktadır. İyi anlaştığı tek kişi Şerif'tir. Çoğunlukla yalnız kalmayı tercih etmektedir. Dengesiz bir ruh hali vardır. Bazen Şerif ile uzun uzun sohbet eder bazen onu hiç tanıymıyormuş gibi davranmaktadır. Asosyal yapıdadır, arkadaşlarının etkinliklerinin büyük çoğunluğuna katılmaz. Zaman zamanda insanlara kaba davranmaktadır. TKP içindeki görevleri konusunda ise oldukça tedbirli olduğu görülmektedir. En son intihar etmesi ise kendini çaresi hissettiğini ve bazı konularda umutsuz olduğunu göstermektedir.

Aktivite Kerem, grup aktivitelerinden uzak durmakta ve sık sık yalnız kalmaktadır. Eşinden ayrılmayı ve çocuğunu kaybetmeyi atlatamamıştır. Futbol, voleybol maçlarına katılmaz. Havasında olursa satranç oyunlarını izler ve bazen de dayanamayarak o da oynamaktadır. Bu oyunda oldukça iyidir. Ne bir tiyatroya ne de sanatsal bir etkinliğe gitmek istememektedir. Sık sık odasına kapanır, bir türlü bitiremediği Kapital'i birkaç demlik çay, birkaç paket sigara eşliğinde okumayı sever. En iyi çocuklarla anlaşmaktadır. Eğitim aldıkları binada çalışan yaşlı adamın 6 yalındaki torunu ile oyunlar oynar ve arkadaşları onu bu şekilde gördükçe şaşırırlar.

ÖRNEK ANILAR

Asosyal/Kaba Kerem, Mehmet'in öldürüldüğünü öğrendikleri gece Şerif'in yanına gelerek neredeyse emir verir gibi onunla konuşması gerektiğini söyler. Şerif, o sırada Cemil ev Nejat'ın yanındadır. Önemli bir şey konuşuyoruz diyerek şu an gelemeyeceğini söyler. Kerem ise ısrarcıdır. Söyleyeceklerinin daha önemli olduğunu söylese de Şerif geri adım atmaz. Sabah konuşabileceklerini söyler ve Kerem daha fazla direnmez. Bir adım attıktan sonra düşecek gibi olur. Zaten hastadır. Şerif onu odasına götürmeyi teklif eder. Ama o kabul etmez. "Başını çevirdi, sağ elini havaya kaldırarak 'İstemez' dedi. 'Ben giderim'. Ne bir hoşça kalın, ne iyi geceler, hiçbir şey söylemeden çıktı odadan."

Tedbirli Cemil yıllar önce Kerem ile yaptığı bir görüşmeyi Viktor ve Nikolay'a anlatır. Polisin Kerem'in birimdekileri tespit edip tutuklaması konusunda fikir yürütürlerken takip edilip edilmediğini konuşmaktadırlar. Kerem ise ihtimal vermiyordur. "... Olamam. Olsaydım fark ederdim. Görevim gereği çok sıkı güvenlik sistemi kurdum. Görüşmelerden sonra eve dönerken en az beş güvenlik bölgesinden geçer, arkamda gölge var mı diye kontrol ederim. Yaz kış fark etmez, hiç üşenmeden yıllardır bunu yaparım."

Öfkeli /Umutsuz Kerem'i odasında intihar etmiş şekilde bulurlar. Bir mektup bırakmış ve mektupta her şeyi anlatmıştır. "...Mehmet'i ben öldürdüm. Çünkü o bir polisti. Oğlumun ölümüne, karımın delirmesine neden olan kişiydi. Eğer onu yok etmeseydim, tıpkı Mustafa Suphi ve on dört yoldaşı gibi bizlerin öldürülmesine, en azından tutuklanmasına, ağır işkencelerden geçirilmesine neden olacaktı... Bana birazcık inanacağınızı bilseydim ya da Mehmet'in polis olduğunu kanıtlayabileceğim bilgilere sahip olsaydım kendimi öldürmezdim ama ne yazık ki buna sahip değilim"